

Стимуланси за СДИ и нееднаков третман на домашните инвеститори во Македонија: Аргументи и последици

Предлог на рамка за јавни политики

Визија

Политика на СДИ оптимизирана кон стратешко-економските интереси на Република Македонија и базирана врз значајна поддршка од релевантни акционери, вклучувајќи, но не ограничена за бизнис заедницата, општествените партнери и политичките партии.

Цели и резултати

- Новите докази од релевантна литература и компаративна практика допринесоа кон дебатата за политики за СДИ во Република Македонија и се споделени со релевантни чинители.
- Проширена дебата за стимуланси за СДИ за ги опфати политичко-економските анализи за реалноста на конкуренцијата за меѓународни СДИ помеѓу земјите.
- Соодветно разбирање на причините и контекстот на нееднаквиот третман (дискриминација) на домашните инвеститори.
- Земање предвид на можните последици од нееднаквиот третман на домашните инвеститори.
- Ефективно прикажување на вистинска еднаквост помеѓу домашните и странските инвеститори како клучен инструмент за надминување на чувството на дискриминација кај локалната бизнис заедница.
- Проширување на дебатата за еднаквост за вклучување на пошироки аспекти на социјална правда, особено рамнотежата помеѓу фискалниот капацитет на владата за понуда на услуги за граѓаните наспроти поддршката за мултинационалните компании.
- Отпочната дискусија за регионалната политика во однос на предизвиците и последиците од националните политики за унапредување на СДИ.

Резиме

Локациските стимуланси што им се доделени на странски инвеститори се клучното прашање во јавната дебата. Јасно е дека доколку не би постоел програм за стимуланси за странските инвеститори, политиката на СДИ би била помалку значајна за јавноста (како што и беше во периодот пред 2006-2007 година) иако би останало прашањето за други поврзани трошоци (меѓународно рекламирање, итн.). Суштинскиот интерес на анализата беше да одговори на прашањето зошто македонската Влада започна со очигледно скапа политика на доделување великодушна државна помош на странските инвеститори. Заклучокот кој произлезе од разгледувањето на компаративната практика е дека Владата, на некој начин, беше приморана на ова од страна на меѓународната трка за СДИ. Фактот којшто не се дискутира во македонската јавна дебата е дека земјата се има вклучено во жестока меѓународна трка за СДИ. Оваа трка е особено тензична во областа на извозно-ориентираните СДИ, за кои се бори Македонија. Постојат значајни докази од разгледувањето на компаративната практика презентирани во литературата дека земјите кои одлучуваат да ги унапредуваат внатрешните СДИ, а посебно земји со мали пазари и помалку ресурси, немаат друг избор освен да ги прифатат условите на локацискиот натпревар. Една земја може да избере или да бара или да не бара посакуван вид на СДИ (гринфилд, извозно-ориентирани инвестиции). Но ако одлуката е активно да се следат СДИ, тогаш земјата мора да ги прифати правилата на трката за СДИ. Многу е јасно дека за една земја како Македонија, стимулансите за СДИ се круцијален дел од одлуките на инвеститорите за да дојдат и да инвестираат. Ако земјата одлучи да ги суспендира стимулансите, мора да го прифати фактот дека протоколот на СДИ во земјата, кој е секогаш мал, дополнително ќе се намали. Ова е главниот избор на политика што треба да се земе предвид. Треба да се напомене дека овој аргумент за неопходноста од стимуланси за СДИ не се забележува во јавната дебата каде доминантен став се чини дека е оној на добра бизнис средина како најглавен фактор за унапредување на СДИ. Воведувањето на овој аргумент во дебатата (што претставува цел кон која овој труд се стреми да придонесе) а оттука релевантно при разгледување на политичките опции. Клучнатото размислување е дали малата и фискално-ограничена Македонија може ефективно да се натпреварува во оваа трка со поголеми земји кои имаат поголеми ресурси. Ова размислување треба да се измери врз основа на ригорозна дополнителна анализа. (Сè на сè, досега имаше само една мала анализа на владината политика во однос на СДИ, покрај онаа што е направена од новинари. Потребни се повеќе такви анализи). Во поглед на ова, се појавува следново размислување: дали вреди да се заврши кампањата по скоро деценија на инвестирање во истата? Дали е, на пример, намалувањето подобра опција? Очигледно е дека постојат ризици од одлуката за приклучување кон трката за СДИ. Очигледниот негативен ефект од оваа трка вклучува намален фискален капацитет за нудење и достава на јавни услуги. Прашањето е дали ефектите од СДИ во земјата ги надминуваат трошоците предизвикани од таков редуциран фискален капацитет. Повторно, ова треба да се одлучи врз основа на големи мерења на придобивките наспроти трошоците.

Ваквото мерење треба да биде долго. Прашањето за дискриминација на домашните инвеститори останува критична точка за спор и поларизирачко политичко прашање. Разгледувањето на доказите покажува дека ова прашање не е типично за Македонија, но дека е појава која може да се разгледува кај земјите.

Доказите укажуваат дека ова прашање има потенцијал за да ја поларизира националната политичка агенда и да бара од политичките актери да се позиционираат во однос на истото. Македонскиот случај ја следи оваа шема.

Анкетирањето на бизнис заедницата покажа силно чувство на нееднаков третман. Последиците од чувството на нееднаков третман на бизнис заедницата вклучува обесхрабрување на домашните инвестиции, капитални одливи, како и таканареченото “round-tripping” (домашниот капитал преправен во странски капитал за да може да се квалификува за стимуланси). Заканите од обесхрабвени домашни инвестиции и одлив на домашен капитал (потенцијално во соседни земји кои нудат стимуланси) се вистински.

Сепак, бизнис заедницата покажува и став на разбирање за неопходноста од стимуланси за СДИ и чувство дека владината политика за унапредување на СДИ веќе почнува да покажува резултати.

Доказите покажуваат дека владите може да го надокнадат чувството на дискриминација со презентирање на релевантно покажување на еднаквост кое ја надминува реторичката и нормативната примена на овозможување de jure еднаквост. Ефективното покажување на вистинска еднаквост се чини дека е клучниот елемент за надокнадување на чувството на дискриминација што го имаат локалните бизниси.

Дебатата за нееднаквоста во Македонија е директно фокусирана кон стимуланси за странските инвеститори наспроти субвенциите за домашните компании. Прашањето за нееднаквост, во поширока и антиглобалистичка смисла, во поглед на поддршката за мултинационалните компании на сметка на намалениот фискален капацитет за опслужување на граѓаните (со акцент на сиромашните) се чини дека не е од директен интерес за дебата во Македонија. Овој аргумент заслужува посилен глас во дебатата.

Реалноста на трката за СДИ им наметнува тешки избори на владите. Како што се забележува во литературата, таквите предизвици не можат ефективно да бидат решени од страна на националните влади и потребна е меѓународна координација. Во моментот, во Македонија нема таква дебата (земајќи го предвид фактот дека трката за СДИ не е признаена) и потрагата од таквата цел, од сегашен аспект, се чини малку амбициозна. Сепак, отпочнувањето на регионален форум за дискусија на ова прашање може да биде прв чекор во таа насока.

ПЕСТЛЕ Анализа

Надворешната средина за СДИ е резимирана во формат на ПЕСТЛЕ анализа, која вклучува политички, социјални, технолошки, правни и етички фактори.

Политичка средина

Надворешната средина за политиката на унапредување на СДИ е поларизирана. Прашањето за нееднаквиот третман на домашните инвеститори е релевантно во политичката агенда. Политичките актери се позиционираат во однос на ова прашање. Политиката за СДИ е под влијание на фактори кои ја надминуваат националната рамка на политика.

Економска средина

Македонија бележи скроман економски раст од крајот на глобалната економска криза. Националната бизнис заедница се чувствува дискриминирана од страната на владината политика за СДИ но верува дека досега истата политика произвела ефекти.

Социјална средина

Стапката на невработеност е меѓу највисоките во Европа. Животниот стандард е меѓу најнискиот во Европа. Земјата има слаби синдикати.

Технолошки фактори

Увозот на нова технологија во земјата, покрај создавањето работни места, е еден од најсилните мотиви за владината политика на стимулирање СДИ. Прашањето за прелевање и интеграција на домашни компании во вредносни ланци создадени од внатрешните СДИ е прашање од круцијално значење, но истото е недоволно истражено.

Правни фактори

Законодавната рамка за унапредување на СДИ е во значителна мера услогласена со Европската регулатива за државна помош. Надзорната улога на надлежните институции се чини слаба.

Етички фактори

Постојат докази од компаративната практика дека конкуренцијата за унапредување на СДИ помеѓу земјите, во текот на последните неколку декади, се претвори во тензичен „локациски“ натпревар каде стимулансите за СДИ се главниот инструмент. Натпреварот, исто така, се нарекува и „трка до дно“ и „лицитација“.

Анализа на ризиците

Клучните ризици вклучуваат:

- Намален фискален капацитет за овозможување на јавни услуги кој првенствено влијае врз сиромашните
- Зголемување на јавниот долг
- Преголема зависност од стимулансите за СДИ како механизам за спречување на заминувањето на инвеститорите и загубата на работни места
- Обесхрабени домашни инвестиции
- Одлив на домашен капитал
- Трка до дното; мерки за решавање на проблемите на сметка на влошување на економските проблеми на другите земји (“ever more costly beggar-thy-neighbor measures”).

Патот напред

- Започнување на дебата со политичките противници и бизнис претставници за неопходноста од стимуланси за СДИ, базирани на зголемена транспарентност.
- Воспоставување на силни механизми за мерење на ефектите од стимулансите за СДИ; обезбедување протор за разновидност на ставови и транспарентност на измерените резултати.
- Создавање услови за ефективно демонстрирање на вистинска (не само de jure) еднаквост на домашните инвеститори во поглед на стимулансите за инвестиции.
- Проширување на дебатата за нееднаквост и над директната оска на еднаквост на инвеститорите, со цел одговарање на прашања за поширока социјална правда; обезбедување на подлабоко вклучување на граѓанското општество во оваа дебата.
- Иницијативи за создавање на регионален форум за дискутирање на политиките за стимулирање на СДИ и механизми за нивна контрола.

Клучни влијанија

- Подобрен политички и социјален дијалог за неопходноста од политика за стимулирање на СДИ,
- Намалено чувство на нееднаков третман на националната бизнис заедница

Мерење

- Систематско, долго и транспарентно мерење на ефектите од политиката на земјата за промовирање на СДИ.
- Редовни анкети за јавното мислење.
- Периодично анкетирање на бизнис заедницата.